

10.01.2013

הבדואים: כן להכרה ופיתוח, לא לבזבוז

מאת : ת'אבת אבו-ראס ואורן יפתחאל

הרבה כוונות טובות עמדו ביסוד מאמרה של מירב ארלוזורוב על הכפרים הבדווים הלא מוכרים (TheMarker, 24.12.2012) "האם הבדווים יסכימו לקבל 9.5 מיליארד שקל מהמדינה?", בדצמבר והיא אכן חשפה את ההזנחה ארוכת השנים, את תנאי העוני הבלתי נסבלים ואת כוונת הממשלה לפנות לפחות 30 אלף אזרחים מאדמת אבותיהם ללא הצדקה. עם זאת, המאמר, שכביכול מבשר על תפנית דרמטית בעמדת המדינה, מטעה, וברצוננו להעמיד דברים על דיוקם.

לצערנו, עדיין לא חלה כל פריצת דרך לקראת הכרה ופיתוח של הכפרים הבדווים, חרף המלצותיה של ועדת גולדברג מלפני ארבע שנים "להכיר בכפרים ככל שניתן". להפך, אם יש שינוי במדיניות הממשלה, הרי זו תפנית לרעה מבחינת פיתוח הנגב ושוויון הזכויות לכל תושביו. "האם הבדווים יסכימו לקבל 9.5 מיליארד שקל?" שאלה ארלוזורוב, ולא סיפרה לקוראים שחלק גדול מתקציב זה מיועד להריסה ולפינוי של כפרים העומדים על תלם עוד מלפני קום המדינה, דבר שהופך את הכסף "המוצע" לבדווים לאירוניה עצובה. אמנם יש תקציבים פוטנציאליים חשובים לפיתוח, אך אלה מבוססים על מתווה של פינוי כפוי, שהופך את כל הפרויקט לבעייתי ביותר.

חשוב אף יותר, ליבת הסכסוך אינה תקציבים ופיצויים, אלא הפרת זכויות אזרחיות בסיסיות. חשוב לציין כי אין שום הכרה שזכויות הבדווים יתנגשו בתוכניות הממשלה. תוכנית אב חלופית שהשלימו הכפרים הבדווים לפני כמה חודשים בעזרת צוותים מקצועיים וארגון "במקום", מוכיחה כי ניתן להכיר בכל הכפרים וגם לשמור על עקרונות התכנון הישראליים, וכן על השוויון בין יהודים לערבים.

ארלוזורוב מדווחת כי מטרת הממשלה היא להביא לכך "שהבדווים ינטשו את חיי הנוודות ויסכימו להסדרת התיישבותם", ומשמיטה את העובדה שהבדווים בנגב אינם נוודים כבר מאות שנים, אלא מתגוררים ביישובים ותובעים קרקעות שברובן היו מעובדות ומיושבות במשך דורות לפני קום המדינה. מחקרים מראים שמרבית הבדווים תובעים שטחים שהיו בעלותם על פי הדין המסורתי, שהכירו בו העות'מאנים, הבריטים והמוסדות היהודיים, ולכן ראוי שגם מדינת ישראל תכיר בהם.

אלא שהמדינה משתמשת בתירוץ של אי רישום הקרקעות הבדוויות בספרי האחווה הבריטיים כדי לשלול את בעלותם על האדמות. כידוע, יותר מ-80% מהשטחים בישראל כלל לא נרשמו בספרי האחווה הבריטיים, אך המדינה מענישה, כעבור כמעט 100 שנה, רק את הבדווים - זהו הגורם המרכזי לסכסוך, המעכב את ההכרה בעשרות כפרים ומסווג כל בנייה בדווית כ"לא חוקית", אף שהיא נעשית על קרקעות אבותיהם.

אם כך, ה"תפנית" במדיניות הממשלה כלפי הבדווים היא לרעה, ולא לטובה. תוכנית הממשלה (מתווה פראוור) משאירה יותר מ-80% מקרקעות הבדווים בידי הממשלה, אינה מכירה בכפרים ומחזירה את החשדנות והמתח ליחסים בין הצדדים.

על הקוראים לשים את עצמם במקומם של הבדווים: האם היו מקבלים "תוכנית פיוס" שמשמעותה פינוי יישוביהם? האם היו מסכימים להרס קהילות כאשר מולם צומחים יישובים יהודיים כפריים חדשים? מדוע שלא יקבלו הכרה ושירותים במקום מושבם ההיסטורי, שאותו ירשו מאבותיהם, בדיוק כמו הקיבוצים, המושבים וחוות היחידים בנגב?

השאלה המרכזית היא אם המדינה מוכנת לקלוט קבוצה ילידית כאזרחים שווים. מתוך עיקרון השוויון, שאין לו תחליף בעיצוב חברה דמוקרטית יציבה, כבר ייגזרו התקציבים וחלוקת הקרקעות; ומתוך עיקרון ההכרה - אחיו של עיקרון השוויון - ייגזרו ההכרה בכפרים ושילובם בתוכניות המתאר. אם תקבל הממשלה את התוכנית החלופית שהכינו הכפרים, ניתן יהיה לחסוך חלק גדול מתקציבי הענק המיועדים לפינוים, הריסתם ופיצוי תושביהם. מוטב להכיר ביישובים ולפתחם בשיתוף עם האוכלוסייה, וכך להתחיל באמת דף חדש של פיוס בין המדינה לבדווים.

אבו-ראס הוא מתכנן ערים ומנהל פרויקט הנגב של ארגון עדאלה; יפתחאל מלמד גיאוגרפיה פוליטית ותכנון עירוני באוניברסיטת בן גוריון בנגב